

Η αξιόποινη συμμετοχή και υποστήριξη της Εγκληματικής οργάνωσης στο νέο 187 του ΠΚ

Των Ιωάννης Μαυροματάκης & Σαββίδης Ανέστης
Μεταπτυχιακός Φοιτητής ΑΠΘ & Ασκούμενος δικηγόρος

Πρόλογος.

Το αξιόποινο της εγκληματικής οργάνωσης, οριοθετείται στο Άρθρο 187 του Ποινικού Κώδικα. Ειδικότερα στην § 1 του εν λόγω άρθρου τυποποιείται η ένταξη και συμμετοχή σε εγκληματική οργάνωση, που αποσκοπεί στην τέλεση περισσότερων κακουργηματικών πράξεων. Το οργανωμένο έγκλημα είχε συνδεθεί στην χώρα μας ανέκαθεν, όχι μόνο με την αντιμετώπιση του σχήματος της "εγκληματικής επιχειρηματικής οντότητας", αλλά κυρίως με την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας, η οποία εμφανίστηκε ιδίως μετά την μεταπολίτευση, μέσω της οργάνωσης 17 Νοέμβρη. Το αρ. 187 ωστόσο να λάβει την σημερινή μορφή του ισχύοντος Π.Κ, γνώρισε μια σειρά τροποποιήσεων μέσα

από την ψήφιση νομοθετημάτων, τα οποία αποσκοπούσαν στην πρόληψη και καταστολή της τρομοκρατίας και την προάσπιση του δημοκρατικού πολιτεύματος¹. Σε διεθνές επίπεδο η σημαντικότερη πρωτοβουλία θεωρείται η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά του Διεθνικού Οργανωμένου Εγκλήματος, γνωστή και ως σύμβαση του Παλέρμο η οποία υπεγράφη το 2000 και κυρώθηκε από την χώρα μας με το Ν 3875/10, όπως και η απόφαση πλαίσιο 2008/841/ΔΕΥ του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 24ης Οκτωβρίου για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος, εκ της οποίας προκύπτει ορισμός που εστιάζει στο οικονομικό όφελος της οργάνωσης μέσα από την δράση της. Αν και ο Έλληνας νομοθέτης εξοβέλισε το οικονομικό κίνητρο από την Αντικειμενική Υπόσταση

¹ Μανωλεδάκης Ιωάννης, Ασφάλεια και Ελευθερία, Εκδόσεις Σάκκουλα 2002, σελ. 1, 8 επ.

του εγκλήματος, δεν φάνηκε να παραβιάζει την υποχρέωση που ανέλαβε από την σύμβαση αυτή, διότι η ελληνική έννομη τάξη ποινικοποίησε περισσότερα από όσα μας υποχρέωνε η Απόφαση-Πλαίσιο και μέσα από την τιμώρηση του μείζονος προέβη και στην τιμώρηση του ελάσσονος. Το Αρ 187 έλαβε την τελική του μορφή με το Ν 4619/2019 και τον 4637/2019.

Το θιγόμενο έννομο αγαθό.

Σύμφωνα με την κρατούσα στη νομολογία άποψη, το έννομο αγαθό που προστατεύεται είναι αφενός εκείνο της δημόσιας τάξης και αφετέρου τα προσωπικά έννομα αγαθά, που προσβάλλονται από τα επιμέρους σκοπούμενα, από την οργάνωση εγκλήματα². Η δράση των εγκληματικών οργανώσεων βάλλει κατά της οργανωμένης κοινωνίας και της έννομης τάξης³ και οι δράστες της εμφορούνται από βαθύτατη αντικοινωνική συμπεριφορά. Ως Δημόσια τάξη, εννοείται η κατάσταση γαλήνης και ηρεμίας στην κοινωνία ενός κράτους με αποτέλεσμα η δράση της εγκληματικής οργάνωσης να οδηγεί αναπόδραστα στην διασάλευση της κοινωνικής ειρήνης. Για

τον λόγο αυτό τυποποιείται ως έγκλημα στο Αρ. 187 του έκτου κεφαλαίου του ισχύοντος Π.Κ, στα εγκλήματα δηλαδή που στρέφονται εναντίον της δημόσιας τάξης.

Αντικειμενική Υπόσταση του εγκλήματος του Άρθρου 187 § 1 Π.Κ.⁴

Τόσο στο πεδίο της θεωρίας, όσο και σε αυτό της νομολογίας εντοπίζεται, ότι κρίσιμα στοιχεία για την στοιχειοθέτηση της εγκληματικής οργάνωσης της § 1 του Αρ. 187 είναι τα εξής τρία : Το Αριθμητικό, το Ποιοτικό και το Χρονικό, ενώ σημαντική μοιάζει και η ερμηνεία των όρων Συγκρότηση, Ένταξη και Μέλος, ώστε να αποτυπωθεί με τον ευκρινέστερο τρόπο η Αντικειμενική Υπόσταση του αδικήματος⁵.

Αριθμητικό : Για να νοηθεί μία ομάδα ως εγκληματική οργάνωση, απαιτείται η ύπαρξη τουλάχιστον τριών προσώπων που συμπράττουν, τα οποία μπορούν φυσικά να αυξηθούν και να εναλλάσσονται, αρκεί να ήταν τρία κατά την συγκρότηση και να παρέμειναν κατά την δράση της και καθ' όλη την διάρκεια ύπαρξης αυτής⁶.

Ποιοτικό : Ως «επιχειρησιακά δομημένη και με διαρκή εγκληματική δράση

² ΣυμβΕφαΘ 215/2015, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

³ ΣυμβΕφαΘ 215/2015, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

⁴ Το Αρ. 187 § 1 του Π.Κ χαρακτηριστικά αναφέρει " Όποιος συγκροτεί ή εντάσσεται ως μέλος σε επιχειρησιακά δομημένη και με διαρκή εγκληματική δράση οργάνωση τριών ή

περισσότερων προσώπων, που επιδιώκει την τέλεση περισσότερων κακουργημάτων τιμωρείται με κάθειρξη έως δέκα έτη και χρηματική ποινή".

⁵ ΑΠ 1982/2017, 166/2021 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

⁶ ΑΠ 176/2015, 166/2021 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

οργάνωση» νοείται αυτή, η οποία συγκροτείται με εγκληματική προοπτική, στην οποία η βούληση καθενός μέλους υποτάσσεται στη βούληση της ολότητας και στην οποία τα μέλη αισθάνονται έναντι αλλήλων ως ενιαία ομάδα⁷. Μέσα από την θεώρηση αυτή ανακύπτει το πραγματοπαγές στοιχείο της οργάνωσης, η οποία νοείται ως ένα ενιαίο σύνολο με ανεξαρτησία και αυτοτέλεια έναντι της φυσικής υπόστασης, δηλαδή του κάθε μέλους ξεχωριστά, με αποτέλεσμα την μεταρσίωση της οργάνωσης και την εξύψωση της πάνω από τα μέλη. Δομημένη ομάδα λοιπόν είναι εκείνη που δεν σχηματίζεται ευκαιριακά, με σκοπό να διαπράξει άμεσα ένα έγκλημα, αλλά εκείνη στην οποία, προπορεύεται ο τρόπος λειτουργίας της, ο οποίος και καθορίζει την εγκληματική δράση, ώστε τα πρόσωπα που την διεκπεραιώνουν να λογίζονται ως ήσσονος σημασίας, με την έννοια ότι αντικαθίστανται ευχερέστερα από άλλα.

Το κέντρο βάρους μετατοπίζεται στη διάρθρωση ενός συστήματος λειτουργίας της οργάνωσης, συνήθως με τη θέσπιση ιεραρχικών δομών στην κατανομή αρμοδιοτήτων και καθηκόντων μεταξύ των μελών, και στη συντονισμένη δράση των

*μελών της που κατευθύνεται από τη βούληση του συνόλου αυτών για την πραγμάτωση των στόχων της*⁸. Χρονικό : Η οργάνωση συγκροτείται με εγκληματική προοπτική σε βάθος χρόνου, έχει ως σκοπό τη απρόσκοπτη εγκληματική δράση, δηλαδή δράση επί μακρόν και για ακαθόριστο χρονικό διάστημα, που δεν περιορίζεται σε συγκεκριμένο χρονικό πλαίσιο⁹.

Συγκρότηση : Διαδικασία κατά την οποία ο δράστης αναλαμβάνει την πρωτοβουλία και προβαίνει στην δημιουργία της εγκληματικής οργάνωσης. Η συγκρότηση αφορά την καθοδηγητική δράση του δράστη, ο οποίος δίνει κατευθύνσεις για την δημιουργία του εν λόγω μορφώματος, ενώ προϋποτίθεται ότι η ίδρυση γίνεται με προοπτική εξακολουθητικής δράσης¹⁰.

Ένταξη : Ως ένταξη στην εγκληματική οργάνωση νοείται η πραγματική προσχώρηση σε ήδη συσταθείσα οργάνωση με τα χαρακτηριστικά της ομάδας που τυποποιείται στο α. 187 παρ. 1 ΠΚ, ενώ δεν αρκεί η διαπραγμάτευση με σκοπό τη μελλοντική ένταξη¹¹, ούτε σκέψεις ένταξης στην ομάδα καθώς η τιμώρηση του φρονήματος είναι δικαιοπολιτικά ανορθολογική και δογματικά ασυνεπής. Απαιτείται δε, η ενεργητική συμμετοχή του

⁷ Σατλάνης Χ. Εισαγωγή στο Ποινικό Δίκαιο Ειδικό Μέρος Αθήνα Νομική Βιβλιοθήκη 2019

⁸ Σατλάνης Χ. Εισαγωγή στο Ποινικό Δίκαιο Ειδικό Μέρος Αθήνα Νομική Βιβλιοθήκη 2019

⁹ Σατλάνης Χ. Εισαγωγή στο Ποινικό Δίκαιο Ειδικό Μέρος Αθήνα Νομική Βιβλιοθήκη 2019

¹⁰ ΑΠ 126/2015, 71/2015, 1982/2017, 166/2021 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

¹¹ Μανωλεδάκης Ιωάννης, Ασφάλεια και ελευθερία, σελ. 113

δράστη στην οργάνωση και η ταυτόχρονη αποδοχή των σκοπών της καθώς και η στήριξη των δράσεών της¹².

Μέλος: Σύμφωνα με τη νομολογία, για να γίνει ή να παραμείνει κάποιος μέλος της εγκληματικής οργάνωσης απαιτείται και αρκεί η υποταγή της βούλησής του στη βούληση της ολότητας και η εκ μέρους αυτού γνώση και αποδοχή του σκοπού της¹³.

Σύμφωνα με τα ανωτέρω μπορούμε να παρατηρήσουμε την αποκρυστάλλωση του *mondi operandi* μιας εγκληματικής οργάνωσης. Η οργάνωση του Αρ 187 ΠΚ είναι λοιπόν ποινικοποιημένη πριν τελέσει κακουργήματα, αφού όπως επισημάνθηκε και μόνη η ένταξη σε αυτή επισύρει τιμώρηση των δραστών.

Υποκειμενική Υπόσταση του εγκλήματος του Άρθρου 187 § 1 Π.Κ.

Για τη στοιχειοθέτηση της υποκειμενικής υπόστασης του αδικήματος της συμμετοχής σε εγκληματική οργάνωση, απαιτείται τα μέλη να έχουν δόλο (Αρ. 27 Π.Κ) ένταξης σε δομημένη εγκληματική ομάδα, η οποία αποσκοπεί στην τέλεση περισσότερων κακουργημάτων, να γνωρίζει και να αποδέχεται ο δράστης τον

εγκληματικό σκοπό της ομάδας. Αν, περαιτέρω, η οργάνωση αποσκοπεί στη διάπραξη ενός μόνο κακουργήματος ή πλημμελήματος, δεν πληρούται η υποκειμενική υπόσταση της διάταξης και θα τύχει εφαρμογής η § 3 του ίδιου άρθρου. Η επιδίωξη τέλεσης εγκληματικών πράξεων δεν είναι πλέον κομμάτι της Υποκειμενικής Υπόστασης του εντασσόμενου, αλλά κομμάτι της αντικειμενικής υπόστασης της οργάνωσης¹⁴. Αυτό σημαίνει αφενός ότι πρέπει να αναζητηθούν *de facto* στοιχεία διαπίστωσης τέλεσης κακουργημάτων, αφετέρου ότι ο δόλος του εντασσόμενου αφορά την ένταξη και όχι την πρόθεση τέλεσης κακουργημάτων.

Διεύθυνση Εγκληματική Οργάνωσης Άρθρο 187 § 2.

Διακεκριμένη παραλλαγή του αδικήματος της εγκληματικής οργάνωσης αποτελεί η διεύθυνση αυτής, η οποία απειλείται στο άρθρο 187 § 2 με αυξημένη ποινή, ήτοι με 10 έως 15 χρόνια κάθειρξη, διάταξη που τυποποιεί αυτοτελή αξιόποινη αυτουργική συμπεριφορά για τον ιθύνοντα νου της εγκληματικής οργάνωσης¹⁵.

¹² Συμβεφαθ 215/2015, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

¹³ ΑΠ 126/2015, 71/2015, 406/2018, 166/2021 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

¹⁴ Λίβος Νικόλαος, Ζητήματα ερμηνείας του α. 187 ΠΚ, ΠοινΧρ 2015, σελ. 312, 166/2021 ΑΠ

¹⁵ Λίβος Νικόλαος, Ζητήματα ερμηνείας του α. 187 ΠΚ - Με αφορμή το υπ' αρ. 215/2015 βούλευμα του

Ο αρχηγός της εγκληματικής οργάνωσης υπέχει σύμφωνα με την ανωτέρω διάταξη αυξημένη ευθύνη και προκειμένου να καταφασθεί η πράξη της διεύθυνσης θα πρέπει ο δράστης να έχει καθοριστικό ρόλο για τη λειτουργία της¹⁶. Ο ρόλος του αρχηγού είναι νευραλγικός για την οργάνωση, ενώ ως παραδείγματα αναφέρονται στη νομολογία η ευρύτερη ενορχήστρωση της δράσης της, η κατανομή ρόλων και αρμοδιοτήτων στα μέλη, η επιλογή των εκάστοτε εγκληματικών στόχων, η παροχή οδηγιών-εντολών και ο έλεγχος της δραστηριότητας των μελών της¹⁷.

Πρόκειται λοιπόν για έναν ρόλο με καίριες αρμοδιότητες, που βρίσκεται στην κορυφή της εγκληματικής πυραμίδας.

Η αξιόποινη υποστήριξη της εγκληματικής οργάνωσης με τον νέο ΠΚ.

Η αξιόποινη υποστήριξη τυποποιούνταν ως αυτοτελές ποινικό αδίκημα και στον παλαιό ΠΚ στο άρθρο 187 §2 ως προς την παροχή ουσιωδών πληροφοριών και υλικών μέσων προβλέποντας μάλιστα κακουργηματική

ποινή. Με το νέο Ποινικό Κώδικα, όπως ψηφίστηκε με τον υπ' αριθ. 4619/2019 νόμο δεν περιλαμβανόταν καμία παράγραφος που να τυποποιεί ξεχωριστά ως αξιόποινη της υποστήριξη της εγκληματικής οργάνωσης. Μία σημαντική αλλαγή επήλθε με τον μεταγενέστερο υπ' αριθ. 4637/2019 νόμο, με βάση το άρθρο 3 του οποίου μπήκε νέα παράγραφος 4 στο άρθρο 187 του ΠΚ και ανήγαγε κάποιες συμμετοχικές πράξεις σε αυτοτελή αδικήματα του 187, πλην όμως με πλημμεληματικές ποινές (φυλάκιση τουλάχιστον 3 ετών και χρηματική ποινή), εν αντιθέσει με την προβλεπόμενη ποινή της 1^{ης} παραγράφου (κάθειρξη έως 10 έτη και χρηματική ποινή), επειδή το 187 § 4 εφαρμόζεται αποκλειστικά σε «εξωτικούς»¹⁸, δηλαδή σε άτομα που δεν είναι ενταγμένα μέλη σε εγκληματική οργάνωση, δηλαδή δεν τελούν το 187 § 1.¹⁹ Η ρύθμιση του 187 § 4 ομοιάζει αρκετά με την παρ. 4 του 187Α για την πρόκληση απόφασης για συμμετοχή σε τρομοκρατική οργάνωση (Όπου αυτή η ρύθμιση είχε προκύψει από αντίστοιχη πρόβλεψη στο άρθρο 2 παρ. 2β' της υπ' αριθμόν

Συμβουλίου Εφετών Αθηνών, ΠοινΧρ 2015, σελ. 310

¹⁶ ΑΠ 126/2015, 1518/2019 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ , ΣυμβΕΦΑΘ 215/2015 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

¹⁷ ΑΠ 126/2015, 1518/2019 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ , ΣυμβΕΦΑΘ 215/2015 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

¹⁸ Πρέπει να διευκρινιστεί ότι οι βοηθητικές πράξεις του 187§4 από εξωτικούς δεν απαιτείται

να βοηθήσαν πράγματι την οργάνωση της §1 για να είναι αξιόποινες αλλά αρκεί να ήταν πρόσφορες προς τούτο σε αντικειμενικό επίπεδο.

¹⁹ Μ. Καϊάφα – Γκμπάντι, Η οριοθέτηση του αξιοποίνου της τρομοκρατίας και οι προκλήσεις για ένα δικαιοκρατούμενο ποινικό δίκαιο, ΠοινΧρ 2005, σελ. 877.

2002/475/ΔΕΥ απόφασης-πλαίσιο της 22.06.2002, L 164, 3-7 για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας.²⁰

Διαφορές του 187 § 4 από το αδίκημα της ένταξης σε εγκληματική οργάνωση του 187 § 1 ΠΚ.

Η πιο σημαντική διαφορά ανάμεσα στις δύο διατάξεις έγκειται στο ότι στην §1 εντάσσονται όσοι είναι μέλη της εγκληματικής οργάνωσης, ανεξάρτητα από το εάν διαδραματίζουν ενεργό ρόλο στις επιμέρους εγκληματικές ενέργειες αυτής. Αντιθέτως, η **παρ. 4** εφαρμόζεται **αποκλειστικά** σε άτομα που **δεν είναι μέλη της οργάνωσης**. Η ιδιότητα του μέλους μπορεί να προκύπτει και από τις πράξεις που περιγράφονται στην §4. Δεν είναι δεδομένο βέβαια ότι όποιος κάνει αυτές τις υποστηρικτικές πράξεις είναι μέλος της οργάνωσης, απλά αποτελούν ενδείξεις. Επίσης, το 187 §1 είναι διαρκές έγκλημα (με ό,τι αυτό συνεπάγεται για τον χρόνο παραγραφής του) ενώ το 187 §4 στιγμιαίο.

Αξιολογικές αντινομίες στην τυποποίηση του 187 §4.

Καταρχήν, η απειλούμενη ποινή για τις επιμέρους πράξεις του 187 §4 μεταξύ τους

είναι αδικαιολόγητα αδιαφοροποίητη ανάλογα με την ένταση της βοήθειας που παρέχεται και το συνακόλουθο μέγεθος της απαξίας της προσβολής της δημόσιας τάξης.²¹ Για παράδειγμα, δεν είναι το ίδιο να παρέχει κάποιος πληροφορίες για τα είδη της κάνναβης που είναι εμπορεύσιμα, με το να φέρνει σε επικοινωνία άτομα του υποκόσμου για να δημιουργήσει μία διεθνή συνεργασία που θα προμηθεύει την οργάνωση με καλής ποιότητας κάνναβη σε ανταγωνιστικές τιμές. Άλλο ένα παράδειγμα αποτελεί η στρατολόγηση μελών ως συμμετοχική πράξη της εγκληματικής οργάνωσης. Αυτή η πράξη έχει αυξημένη απαξία γιατί ενέχει πολύ μεγαλύτερη επικινδυνότητα για τη δημόσια τάξη, δεδομένου ότι έτσι μεγαλώνει η δύναμη της οργάνωσης στο πολλαπλάσιο και παρόλα αυτά έχει πλημμεληματική ποινή στην §4. Κατά τη γνώμη του γράφοντος, σε επίπεδο απειλούμενης ποινής δεν ακολουθείται η αρχή της αναλογικότητας.

Η σχέση του 187 §4 ΠΚ με το Γενικό Μέρος του ΠΚ.

Το βασικό ζήτημα εφαρμογής του 187 §4 αφορά τον διαχωρισμό για το πότε κάποιος

²⁰ Βλ. σχετικά, Ε. Συμεωνίδου-Καστανίδου, Οργανωμένο έγκλημα και τρομοκρατία, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, β' έκδοση Σάκκουλα, 2007, σελ. 194-195.

²¹ Μ. Καϊάφα-Γκμπάντι, Θ. Παπακυριάκου, Στοιχεία Ενωσιακού Ποινικού Δικαίου, β' έκδοση Σάκκουλας 2019, σελ. 136-137.

εντάσσεται στο 187 §4 ή θα τιμωρηθεί με βάση τις γενικές διατάξεις περί συμμετοχής είτε στο 187 §1 ΠΚ είτε στα επιμέρους αδικήματα που τελεί η εγκληματική οργάνωση του 187 §1. Αυτό έχει μεγάλη σημασία γιατί η διαφορά ως προς την απειλούμενη ποινή είναι μεγάλη.

Αναλυτικότερα, το ζήτημα εντοπίζεται πρακτικά κυρίως στη σχέση της στρατολόγησης (του 187 §4) και της ηθικής αυτουργίας στην ένταξη σε εγκληματική οργάνωση (46 §1 + 187 §1) ή στη σχέση της χρηματοδότησης / παροχής μέσων (του 187 §4) με την απλή (ίσως και άμεση) συνέργεια στα επιμέρους εγκλήματα (λ.χ. 47 + 299ΠΚ). Γενικά με αυτή τη ρύθμιση (όπως και με το αντίστοιχο 187Α § 4 ΠΚ για την τρομοκρατική οργάνωση) φαίνεται να ανατρέπεται ο θεμελιώδης κανόνας του εξαρτημένου αδίκου της συμμετοχικής δράσης και η ποινή επιβάλλεται για το φρόνημα του υπαιτίου.²²

Για το πότε η βοηθητική πράξη θα θεωρείται συμμετοχική κάποιου άλλου αδικήματος ή αυτουργική του 187 §4 αναγόμεστε στις γενικές διατάξεις για τη συμμετοχή. Στο 187 §4 εντάσσονται πάντα οι βοηθητικές πράξεις που σε αντικειμενικό

επίπεδο αν και ήταν πρόσφορες ώστε να τελεστεί το επιμέρους αδίκημα, εν τέλει αυτό δεν τελέστηκε ούτε καν με τη μορφή της αρχής εκτέλεσης. Με βάση το σύστημα περιορισμένης αντικειμενικής εξάρτησης της πράξης του συμμετόχου από την πράξη του αυτουργού, εφόσον δεν έχει τελεστεί τελικά άδικη πράξη, δεν έχουμε έγκλημα, άρα ούτε συμμετοχή σε αυτό και μένει μόνο το 187 §4.²³

Σε άλλη υπόθεση εργασίας, εφόσον έχει τελεστεί το επιμέρους αδίκημα (είτε αυτό είναι το 187 §1 είτε ένα άλλο που τελεί η εγκληματική οργάνωση της §1 του 187 ΠΚ) και συνεπώς νοείται συμμετοχή με βάση την αρχή της περιορισμένης αντικειμενικής εξάρτησης, το αν θα εντάξουμε κάποιον στο 187 §4 ή στη συμμετοχή για το 187 §1 ερευνούμε το αν πληρούνται οι προϋποθέσεις ευθύνης με βάση το είδος της συμμετοχής. Αναφορικά με την ηθική αυτουργία, σε επίπεδο αντικειμενικής υπόστασης απαιτείται **πρόκληση συγκεκριμένης απόφασης** σε άλλο πρόσωπο (να ενταχθεί στην οργάνωση) και **τέλεση αυτής της απόφασης** από άλλο πρόσωπο (τέλεση του 187 §1). Σε υποκειμενικό επίπεδο

²² Βλ. σχετικά Ελ. Συμεωνίδου-Καστανίδου, Οργανωμένο έγκλημα και Τρομοκρατία, β' έκδοση Σάκκουλα 2007, σελ. 194.

²³ Ι. Μανωλεδάκης, Ποινικό Δίκαιο-Επιτομή Γενικού Μέρους, Ζ' έκδοση Σάκκουλας 2005 με επιμέλεια Μ. Καϊάφα – Γκμπάντι, Ε. Συμεωνίδου –

Καστανίδου, σελ. 485. Από εκεί και πέρα θα μπορούσε να συζητήσει κάποιος για εφαρμογή του 186 ΠΚ (εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις που τίθενται), όπου κατά τη γνώμη του γράφοντος θα έχουμε φαινομενική συρροή με υπερίσχυση της διάταξης του 187 §4 καθώς το 186 §1 έχει ρήτρα σχετικής επικουρικότητας.

απαιτείται **διπλός δόλος**, αφενός για πρόκληση της απόφασης στον φυσικό αυτουργό για συγκεκριμένη ενέργεια, αφετέρου δόλο για τέλεση της άδικης πράξης από τον φυσικό αυτουργό.²⁴

Συνεπώς, όταν κάποιος στρατολογεί νέα μέλη, εφόσον αυτά τα άτομα όντως πείθονται και γίνονται μέλη της οργάνωσης, για να θεωρηθεί κάποιος ηθικός αυτουργός στο 187 §1 πρέπει σε αντικειμενικό επίπεδο να έχει πείσει ο ίδιος το άτομο να ενταχθεί, δηλαδή να του προκάλεσε αυτός την απόφαση και το άλλο άτομο να έκανε αυτό που του είπε. Σε υποκειμενικό επίπεδο πρέπει να επιθυμεί να προκαλέσει την απόφαση στον φυσικό αυτουργό να ενταχθεί στην οργάνωση, καθώς και να επιθυμεί να το πράξει τελικά αυτό ο φυσικός αυτουργός. Επειδή αυτό σαν πράξη δεν έχει μεγάλη διαφορά από την πράξη της στρατολόγησης, η μόνη διαφορά που εντοπίζεται έγκειται στο ότι στο 187 §4 τιμωρείται κάποιος (ο οποίος εννοείται ότι δεν είναι μέλος στην ομάδα) **για την απόπειρα τέλεσης άδικης πράξης ένταξης στην εγκληματική οργάνωση** από τον φυσικό αυτουργό. Απαξ και ο φυσικός αυτουργός τέλεσε το 187 §1, τότε εκείνος που τον στρατολόγησε θα πληροί πάντα τις προϋποθέσεις της συμμετοχής

και θα τιμωρείται ως ηθικός αυτουργός στο 187 §1 με κακουργηματικό πλαίσιο ποινής.

Επίλογος.

Από τις προκείμενες του θέματος συνάγεται ότι ο σύγχρονος νομοθέτης ενδιαφέρεται ιδιαίτερα για την οριοθέτηση του αξιοποίνου στο 187 ΠΚ. Αυτό δεν είναι τυχαίο αν αναλογιστεί κανείς το γεγονός ότι σε επίπεδο Ε.Ε. δίνεται μεγάλη έμφαση στην έννοια της ασφάλειας με τη θεματολογία της Agenda για την ασφάλεια του 2015 και του 2019-2024, αλλά και από το επίπεδο προστασίας που θέλει να διαφυλάξει για τα κράτη μέλη από την απόφαση πλαίσιο 2008/841/ΔΕΥ. Ωστόσο, κατά την οριοθέτηση του αξιοποίνου θα πρέπει να είμαστε προσεκτικοί να μη διαταράσσεται στο ποινικό μας σύστημα η ισορροπία ανάμεσα στη λειτουργία του ποινικού δικαίου ως μέτρο προστασίας εννόμων αγαθών (α' άξονας) και ως μέτρο ελευθερίας των πολιτών (β' άξονας), καθώς μόνο μέσα από αυτήν την ισορροπία διασφαλίζεται το Κράτος Δικαίου σε μία σύγχρονη Δυτικοευρωπαϊκή Δημοκρατία.

²⁴ Ι. Μανωλεδάκης, Ποινικό Δίκαιο-Επιτομή Γενικού Μέρους, Ζ' έκδοση Σάκκουλας 2005 με

επιμέλεια Μ. Καϊάφα – Γκμπάντι, Ε. Συμεωνίδου – Καστανίδου, σελ. 518, 534.